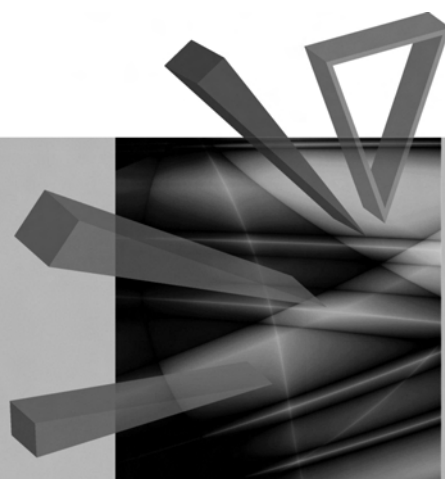


PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

244

Problemy rozwoju regionalnego



Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Andrzej Raszkowski



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-229-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output	15
Marek Szajt: Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej	29
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki	39
Katarzyna Widera: Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów	48
Elżbieta Sobczak: Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
Malgorzata Markowska: Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output)	66
Dariusz Głuszczuk: Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
Andrzej Sztando: Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
Anna Beata Kawka: Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny	114
Iwona Skrodzka: Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki	124
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce	136
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu	147
Katarzyna Szymańska: Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
Łukasz Mamica: Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
Patrycja Zwiech: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
Marek Obrębalski: Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
Bogdan Leszkiewicz: Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
Tomasz Dorożyński: Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
Ewa Kusideł: Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce	246
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010	257
Mariusz Wiśniewski: Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego	278
Alojzy Zalewski: Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych	290
Małgorzata Leśniak-Johann: Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu	300
Emilia Bogacka: Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami	312
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej	321
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
Zbigniew Piepiora: Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego	357
Adam Dąbrowski: Globalizacja a regionalizm	366
Krzysztof Malik: Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
Dorota Rynio: Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce	394

Piotr Rzeńca: Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
Renata Lisowska: Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
Aleksandra Koźlak: Transport jako czynnik rozwoju regionalnego	425
Adam Przybyłowski: Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju	435
Paweł Andrzejczyk: Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu	450
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
Andrzej Raszkowski: Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
Krzysztof Wiktorowski: Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego	480
Jan Polski: Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym	491
Danuta Stawasz: Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego	501
Beata Bal-Domańska: Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego	509
Łukasz Mach: Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
Grażyna Karmowska: Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007	530
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
Maria Kola-Bezka: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego	552
Joanna Kosmaczewska: Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
Sandra Misiak: Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim	573
Agnieszka Skowronek-Grądział: Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska	582
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce	594
Anna Majchrzak: Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda	602
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009	612

Tomasz Kołakowski: Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
Andrzej Wasiak: Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA	636
Monika Murzyn-Kupisz: Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

Summaries

Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers	28
Marek Szajt: Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innovation and regional development – the soft model	47
Katarzyna Widera: Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
Elżbieta Sobczak: Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries	65
Malgorzata Markowska: EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output)	80
Dariusz Głuszczyk: Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
Andrzej Sztando: Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
Anna Beata Kawka: The influence of human capital quality on regional development.....	123
Iwona Skrodzka: Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

Katarzyna Szymańska: Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
Lukasz Mamica: Industrial design as a sector of creative industries.....	177
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions	189
Patrycja Zwiech: The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship	200
Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research	217
Marek Obrębalski: Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland	227
Bogdan Leszkiewicz: Strategies of the European Union regional policy	235
Tomasz Dorożyński: The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
Ewa Kusidel: The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland	256
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010	265
Mariusz Wiśniewski: Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
Alojzy Zalewski: Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
Małgorzata Leśniak-Johann: Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
Emilia Bogacka: Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space	329
Anna Malina, Dorota Mierzwa: A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes	341
Zbigniew Piepiora: The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results	356

Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
Adam Dąbrowski: Globalization and regionalization.....	373
Krzysztof Malik: Chosen methods of regional development policy evaluation	393
Dorota Rynio: Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland	404
Piotr Rzeńca: Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon	415
Renata Lisowska: The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship	424
Aleksandra Koźlak: Transport as a factor of regional development	434
Adam Przybyłowski: Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy	449
Paweł Andrzejczyk: The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints.....	469
Andrzej Raszkowski: Selected aspects of the marketing orientation of territorial units	479
Krzysztof Wiktorowski: Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
Jan Polski: External effects in urban marketing.....	500
Danuta Stawasz: Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government	508
Beata Bal-Domańska: Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level	519
Łukasz Mach: Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
Grażyna Karmowska: A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
Ewa Mazur-Wierzbička: Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
Maria Kola-Bezka: Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship	562
Joanna Kosmaczewska: Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas	572
Sandra Misiak: Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
Agnieszka Skowronek-Grądziel: A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure	593

Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
Anna Majchrzak: Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
Marian Maciejuk: The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
Tomasz Kołakowski: Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
Andrzej Wasiak: Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
Monika Murzyn-Kupisz: Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

Marek Obrębalski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WSPÓLCZESNE PROBLEMY POLITYKI REGIONALNEJ UNII EUROPEJSKIEJ I POLSKI

Streszczenie: Polityka regionalna pozostaje wprawdzie w gestii poszczególnych państw, lecz jej ponadkrajowy, europejski wymiar uzasadniają co najmniej dwie istotne przesłanki: duże zróżnicowanie poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego poszczególnych krajów członkowskich oraz istnienie jeszcze większych dysproporcji rozwojowych pomiędzy ich regionami, a także utworzenie jednolitego rynku europejskiego. Unijne cele i priorytety rozwoju regionalnego oddziałują na kształt polityk globalnych i regionalnych poszczególnych krajów Unii Europejskiej, w tym także Polski.

Słowa kluczowe: polityka regionalna, rozwój regionalny, Unia Europejska.

1. Wstęp

Polityka regionalna (nazywana dość powszechnie polityką strukturalną) poszczególnych krajów Unii Europejskiej, w tym także Polski, jest ściśle powiązana ze strategicznymi priorytetami integrującej się Europy. Jest ukierunkowana na szeroko rozumiany rozwój regionalny. Jego kompleksowa identyfikacja jest jednak zagadnieniem skomplikowanym i wielce złożonym. Stąd też w rozważaniach teoretycznych i praktycznych rozwój regionalny utożsamiany jest przede wszystkim [Obrębalski 2006, s. 26]:

- ze wzrostem relatywnego znaczenia regionu w układzie kraju,
- ze wzrostem efektywności gospodarowania (optymalizacją warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych),
- z poprawą poziomu życia mieszkańców,
- z niwelacją zróżnicowania wewnątrzregionalnego oraz międzyregionalnego,
- z podnoszeniem konkurencyjności regionów.

Wielość i różnorodność procesów zachodzących w regionalnym układzie terytorialnym oraz złożona istota rozwoju regionalnego sprawiają, że istnieje także wiele czynników oddziałujących na tenże rozwój. Czynniki te można rozpatrywać w ujęciu ogólnym (uniwersalnym), tj. niezależnym od cech konkretnej jednostki terytorialnej, bądź w ujęciu specyficznym (szczegółowym) dotyczącym konkretnej przestrzeni. Wówczas czynniki rozwoju będą adekwatne do lokalnych i regionalnych

celów rozwoju, posiadanych zasobów oraz szeroko rozumianych wewnętrznych i zewnętrznych warunków działania. Jednym z czynników rozwoju regionalnego o multipolaryzacyjnym charakterze są zasoby finansowe, których skala wzrasta m.in. dzięki funduszom unijnym.

2. Dysproporcje rozwojowe krajów Unii Europejskiej a polityka regionalna

Wprawdzie polityka regionalna pozostaje najczęściej w gestii poszczególnych państw, to jednak jej ponadkrajowy, europejski wymiar uzasadniają co najmniej dwie istotne przesłanki.

Pierwszą z przesłanek prowadzenia polityki regionalnej wewnątrz Unii Europejskiej jest duże zróżnicowanie poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego poszczególnych krajów członkowskich oraz istnienie jeszcze większych dysproporcji rozwojowych pomiędzy ich regionami. Dążenie zatem do redukcji różnic poziomu i możliwości rozwojowych na kontynencie europejskim uzasadnia europejski wymiar polityki regionalnej.

Drugą z nich natomiast jest utworzenie jednolitego rynku europejskiego, w ramach którego regiony słabsze znajdują się w sytuacji niekorzystnej i nie są w stanie sprostać w pełni swobodnej konkurencji ze strony regionów bogatszych. Ujawnia się tu więc dążenie do wzrostu konkurencyjności regionów gospodarczo zacofanych, niedoinwestowanych czy też zdegradowanych.

Wskazane przesłanki do prowadzenia i wzmocnienia europejskiej polityki regionalnej postrzegane są od wielu lat. To właśnie te przesłanki ukierunkowują regionalną politykę Unii Europejskiej, wpływają na jej zmiany wyrażane m.in. wyznaczeniem kolejnych celów i priorytetów, ich weryfikacją i aktualizacją.

W latach 2007–2013 cele polityki regionalnej Unii Europejskiej ukierunkowane są na: gospodarczą konwergencję, zwiększanie konkurencyjności i atrakcyjności regionów, jak również zatrudnienia oraz wzmocnienie współpracy terytorialnej.

Unia Europejska charakteryzuje się wieloma dysproporcjami rozwojowymi. Dotyczą one właściwie wszystkich sfer funkcjonowania: gospodarki, poziomu warunków bytowych lokalnych społeczności, infrastrukturalnego wyposażenia itd. Wobec obserwowanych międzyregionalnych dysproporcji niezbędne staje się prowadzenie efektywnej polityki spójności gospodarczej i społecznej w pełni wpisanej w politykę regionalną Unii Europejskiej.

Pomiar dystansu społeczno-gospodarczego, jaki dzieli kraje i regiony Unii Europejskiej, nie jest z pewnością zadaniem łatwym w sensie zarówno metodologicznym, jak i statystycznym. W praktyce wykorzystuje się wiele różnorodnych wskaźników, lecz najbardziej miarodajny jest poziom PKB w przeliczeniu na mieszkańca. PKB obrazuje bowiem końcowy rezultat działalności prowadzonej przez wszystkie podmioty gospodarcze zlokalizowane na danym terenie. Stąd też jest wskaźnikiem

kumulującym różnorodne uwarunkowania i aspekty prowadzenia działalności gospodarczej. W zestawieniu zaś z liczbą ludności jest powszechnie uznanym i akceptowanym wskaźnikiem pomiaru poziomu jakości życia mieszkańców, a w dynamicznym ujęciu – ujawnia wszelkie w tym zakresie tendencje i ich charakter.

Tabela 1. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w krajach Unii Europejskiej w latach 2000–2010 (Unia Europejska = 100)

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010	Zmiany w latach 2000–2010 w pkt % (+; =; -)
UE 27	100	100	100	100	100	100	=
UE 25	105	105	104	104	103	103	-2
UE 15	115	114	113	112	111	110	-5
Austria	132	127	128	126	124	126	-6
Belgia	126	125	121	118	115	119	-7
Bułgaria	28	32	35	38	43	44	+16
Cypr	88	88	89	91	97	97	+9
Czechy	71	73	78	80	84	82	+11
Dania	132	128	126	124	123	125	-7
Estonia	45	50	57	66	69	64	+19
Finlandia	117	115	116	114	119	116	-1
Francja	115	116	110	108	106	107	-8
Grecja	84	90	94	93	94	89	+5
Hiszpania	97	101	101	105	103	101	+4
Holandia	134	133	129	131	133	133	-1
Irlandia	132	139	143	146	133	127	-5
Litwa	40	44	51	56	61	58	+18
Luksemburg	245	240	253	270	278	274	+29
Łotwa	36	41	46	51	56	52	+16
Malta	85	81	78	77	78	83	-2
Niemcy	118	115	116	116	116	118	=
Polska	48	48	51	52	56	62	+14
Portugalia	81	80	77	79	78	81	=
Rumunia	26	29	34	38	47	45	+19
Słowacja	50	54	57	63	73	74	+24
Słowenia	80	83	87	88	91	86	+6
Szwecja	128	122	127	123	123	123	-5
Węgry	54	61	63	63	64	63	+9
Wielka Brytania	119	121	124	120	115	114	-5
Włochy	117	112	107	104	104	100	-17

Źródło: baza danych REGIO, EUROSTAT.

Unijne dysproporcje rozwojowe, czyli innymi słowy niespójność gospodarczą i społeczną, uwidaczniają wyraźnie informacje statystyczne prezentowane w tab. 1.

Na podstawie danych o poziomie PKB przypadającego na mieszkańca w latach 2000–2010 widać wyraźnie różnice i odmienność tendencji zmian w poziomie rozwoju 27 krajów członkowskich Unii Europejskiej. W grupie jedynie pięciu krajów, w której PKB *per capita* przekracza o co najmniej 25% średnią unijną, znajdują się: Luksemburg (274%), Holandia (133%), Irlandia (127%), Austria (126%) i Dania (125%), a w grupie relatywnie najsłabszej, nieprzekraczającej bowiem nawet połowy PKB przypadającego przeciętnie na mieszkańca Unii, mieszczą się Bułgaria (44%) i Rumunia (45%). Dowodzi to z jednej strony znacznego zróżnicowania społeczno-gospodarczego Europy, lecz z drugiej wskazuje i określa nowe wyzwania dla europejskiej polityki regionalnej. Zauważyć jednak należy, że nowe kraje członkowskie Unii Europejskiej w dość szybkim tempie, głównie dzięki implementacji finansowych instrumentów unijnej polityki regionalnej, przybliżają się do przeciętnego w UE-27 poziomu PKB na 1 mieszkańca. W wielu natomiast krajach „starej” Unii Europejskiej obserwuje się w tym zakresie pewien regres.

Znaczące jest również różnicowanie między regionami Unii Europejskiej (jednostkami terytorialnymi NUTS-2). Z jednej bowiem strony wyraźnie widoczne jest bogactwo Londynu (343% przeciętnego PKB na mieszkańca), Luksemburga (279%) oraz Brukseli (216%), a także holenderskiego regionu Groningen (198%), niemieckiego Hamburga (188%) i czeskiej Pragi (172%), na drugim zaś końcu tego rankingu znajdują się cztery regiony, które nie osiągają nawet 30% unijnej średniej. To najbiedniejsze regiony Unii Europejskiej. Są to trzy regiony bułgarskie: Severozapaden (jedynie 28% przeciętnego PKB na mieszkańca), Severentsentralen i Yuzhentsentralen (po 30%) oraz rumuński region Nord-Est (29%). Zaznaczyć należy, że połowy unijnego poziomu PKB na 1 mieszkańca nie przekracza 26 regionów Unii Europejskiej, w których zamieszkuje 10% jej łącznej liczby ludności. Wszystkie te regiony położone są w nowych krajach członkowskich, a mianowicie w Bułgarii (6 takich regionów), Polsce (9), Rumunii (6) oraz na Węgrzech (5).

Ogólnie biorąc, w 67 regionach (spośród 271 regionów NUTS-2), w których poziom PKB na mieszkańca jest niższy od 75% średniej w Unii Europejskiej, żyje niemal 25% ogółu ludności, a z tego $\frac{3}{4}$ w nowych krajach członkowskich i $\frac{1}{4}$ w „starej” UE-15. Z kolei w 41 regionach, gdzie poziom PKB *per capita* jest wyższy aniżeli 125% średniej UE-27, zamieszkuje niewiele ponad 20% unijnej populacji. Najwięcej zaś ludności (55%) zamieszkuje w regionach, w których PKB na 1 mieszkańca mieści się w granicach od 75% do 125% przeciętnego poziomu w krajach Unii Europejskiej.

Czy i kiedy ten rozwojowy dystans między krajami i regionami Unii Europejskiej zostanie zmniejszony? Może to nastąpić jedynie dzięki konsekwentnie prowadzonej europejskiej polityce regionalnej. Polityka regionalna Unii Europejskiej jest bowiem wyrazem solidarności bogatszych krajów członkowskich i ich regionów z krajami i regionami względnie uboższymi. Regiony o niższym poziomie rozwoju

gospodarczego potrzebują solidarności ze strony regionów bogatszych, aby osiągnąć bardziej zrównoważony i trwały rozwój.

Współcześnie polityka regionalna krajów i regionów Unii Europejskiej nabiera szczególnego znaczenia w kontekście dążenia do realizacji celów Strategii EUROPA 2020. Strategia *Europa 2020*, która zastąpiła realizowaną od 2000 roku i niezbyt udaną, choć kilka razy odnawianą strategię lizbońską, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety [*Europa 2020... 2011*, s. 5]:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Strategia *Europa 2020*, będąca następczynią strategii lizbońskiej, to wizja społecznej gospodarki rynkowej dla Europy zmierzającej do wyjścia z kryzysu i mającej przygotować gospodarke na wyzwania następnego dziesięciolecia. Strategia *Europa 2020* wskazuje miejsce i cele Unii Europejskiej (UE) do 2020 roku.

Zrealizowanie wskazanych priorytetów oraz osiągnięcie wytyczonych celów strategii wymaga licznych działań prowadzonych zarówno na poziomie unijnym, jak i w poszczególnych krajach członkowskich. Komisja Europejska zaproponowała zatem siedem następujących przewodnich inicjatyw (*flagship initiatives*) realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych, a które umożliwią postęp w ramach priorytetów tematycznych [*Europa 2020... 2011*, s. 14–22]:

1) **Unia innowacji** – poprawa warunków i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by przyczyniały się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;

2) **Młodzież w drodze** – poprawa wyników systemu kształcenia oraz ułatwianie młodzieży wejścia na rynek pracy;

3) **Europejska agenda cyfrowa** – upowszechnienie szybkiego Internetu i umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;

4) **Europa efektywnie korzystająca z zasobów** – uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizacja transportu oraz propagowanie efektywności energetycznej;

5) **Polityka przemysłowa w erze globalizacji** – poprawa otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw, oraz wspieranie rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, zdolnej do konkurowania na rynkach światowych;

6) **Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia** – modernizacja rynków pracy i wzmocnienie pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie, w celu zwiększenia aktywności zawodowej i dostosowania popytu do podaży na rynku pracy, m.in. dzięki mobilności siły roboczej;

7) **Europejski program walki z ubóstwem** – zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa.

Powiązania między priorytetami strategii *Europa 2020* a zakresami wiodących inicjatyw obejmujących wiele różnorodnych grup przedsięwzięć ukazuje tab. 2.

Tabela 2. Powiązania między priorytetami strategii *Europa 2020* a jej inicjatywami przewodnimi

Inteligentny rozwój	Zrównoważony rozwój	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu
Innowacje – Unia innowacji	Klimat, energia i mobilność – Europa efektywnie korzystająca z zasobów	Zatrudnienie i umiejętności – Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia
Edukacja – Młodzież w drodze	Konkurencyjność – Polityka przemysłowa korzystająca z zasobów	Walka z ubóstwem – Europejski program walki z ubóstwem
Spoleczeństwo cyfrowe – Europejska agenda cyfrowa		

Źródło: opracowanie własne.

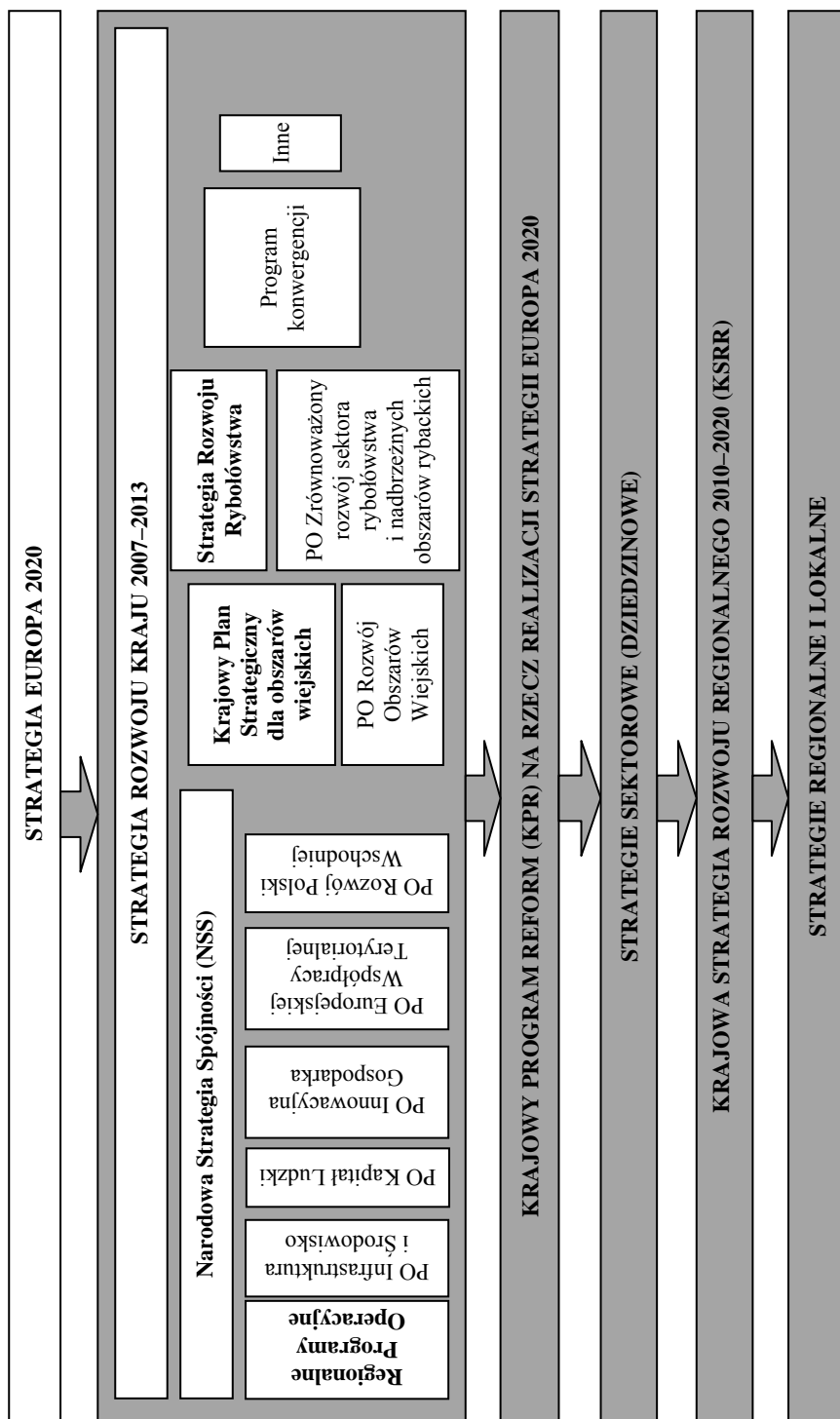
Zarówno w priorytetach strategii *Europa 2020*, jak i w podstawowych inicjatywach służących ich realizacji uwidacznia się reakcja Unii Europejskiej na obserwowane w ostatnich latach problemy gospodarcze, społeczne i ekologiczne.

3. Kierunki polityki regionalnej w Polsce

Unijne cele i priorytety rozwoju regionalnego oddziałują na kształt polityk globalnych i regionalnych poszczególnych krajów Unii Europejskiej. Stąd też podstawowym dokumentem strategicznym określającym uwarunkowania i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski jest Strategia Rozwoju Kraju 2007–2013 (SRK), której celem jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. Strategia ta z kolei wyznacza ramy dla zakresu Narodowej Strategii Spójności (NSS), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020 (KSRR) i programów operacyjnych, a także rządowych i samorządowych programów rozwoju.

Relacje między strategiami rozwoju Unii Europejskiej i Polski a strategiami rozwoju regionalnego obrazuje rys. 1.

Narodowa Strategia Spójności określa priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności. Celem strategicznym NSS jest zaś tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej



Rys. 1. Relacje między strategiami rozwoju Unii Europejskiej i Polski a strategiami rozwoju regionalnego

Źródło: opracowanie własne.

wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Do 2020 roku najważniejszymi dokumentami strategicznymi będą Strategia Rozwoju Kraju wraz z Krajowym Programem Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 oraz dziewięć strategii zintegrowanych:

1) Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki;

2) Strategia rozwoju kapitału ludzkiego;

3) Strategia rozwoju transportu;

4) Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;

5) Sprawne państwo;

6) Strategia rozwoju kapitału społecznego;

7) **Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony, miasta, obszary wiejskie;**

8) Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej;

9) Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Krajowe Programy Reform (KPR) są głównym narzędziem realizacji na poziomie państw członkowskich unijnej Strategii Europa 2020. Rada Ministrów 26 kwietnia 2011 roku przyjęła Polski KPR obejmujący działania, które mają na celu odrobienie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych w trzech, wynikających ze Strategii Europa 2020, obszarach priorytetowych:

- Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego;
- Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego;
- Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Odrabianie zaległości rozwojowych polegać będzie przede wszystkim na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego, m.in. w transporcie, energetyce, telekomunikacji, infrastrukturze społecznej, oraz poprawie otoczenia regulacyjnego i działań na rzecz podniesienia jakości stanowiącego prawa, z zachowaniem wysokiej jakości usług świadczonych przez administrację publiczną. Budowanie natomiast nowych przewag konkurencyjnych wymaga przede wszystkim działań związanych z poprawą zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw oraz społeczeństwa.

Polski Krajowy Program Reform stanowi element systemu zarządzania krajową polityką rozwoju, w tym rozwoju regionalnego, a proponowane w nim reformy koncentrują się na obszarach priorytetowych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, prowadząc jednocześnie do realizacji celów strategii *Europa 2020*. Polski KPR został również tak zaprojektowany, aby w maksymalny sposób wykorzystywać środki przeznaczane na realizację polityki spójności i Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. Są one bowiem istotnym źródłem finansowania licznych inwestycji, pozwalających zarówno odrabiać zaległości, jak i budować nowe przewagi konkurencyjne, przyczyniając się do większej spójności Unii Europejskiej.

Celem strategicznym polityki regionalnej określonym natomiast w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020 – będącym jednym z kluczowych ele-

mentów osiągnięcia celów rozwoju kraju – jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym [*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego...* 2010, s. 8]. Jego realizacja wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Tak określony cel strategiczny realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność).
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność).
- Tworzenie warunków do skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Układ celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego tworzy zatem swoistą triadę: konkurencyjność – spójność – sprawność, opierającą się na założeniach przekształcenia sposobu myślenia o roli polityki regionalnej i jej realizacji.

Czy realizacja tak określonych celów pozwoli jednak na osiągnięcie wizji rozwoju regionalnego? Przedstawia się ona następująco [*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego...* 2010, s. 6]:

W 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.

Na razie widoczne zbyt duże dysproporcje w poziomie jakości życia mieszkańców poszczególnych regionów Polski, w tym w poziomie infrastrukturalnych warunków bytowych, oddziałują ograniczająco na możliwości rozwoju gospodarczego. Dysproporcje te widoczne są nie tylko między miastami i miejscowościami wiejskimi, lecz także w przekroju subregionów, powiatów i gmin. Stąd też niezbędne są przedsięwzięcia ukierunkowane na eliminację bądź istotne ograniczenie nierówności w sferze społecznej oraz wyrównanie szans gospodarczego rozwoju polskich regionów. Biorąc pod uwagę ogół uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz cele i priorytety realizowanych strategii i programów rozwojowych, należy z nadzieją odnieść się do tego, że realizowana w Polsce polityka regionalna sprosta stawianym wyzwaniom.

4. Podsumowanie

Wejście Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku znacznie rozszerzyło możliwości wspomaganie rozwoju regionalnego, m.in. poprzez pozyskiwanie środków europejskich na realizację przedsięwzięć o różnych charakterze. Podkreślić należy, że środki z unijnego budżetu stały się istotnym czynnikiem rozwoju regionalnego, czynnikiem wieloaspektowego rozwoju poszczególnych regionów i miejscowości. Powszechnie oczekuje się przy tym, że siła tegoż czynnika po roku 2013 nie osłabnie.

Polityka regionalna ukierunkowana na wzrost spójności Unii Europejskiej w latach 2014–2020 ma wprawdzie w większym stopniu realizować nowe priorytety i cele, lecz wciąż głównym kryterium finansowego wspierania poszczególnych regionów będzie poziom ich zamożności liczony w PKB na mieszkańca. Zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę i Unię Europejską to z pewnością jedno z wyzwań dla polityki regionalnej na najbliższe lata. Wygląda jednak na to, że kolejnym – równie ważnym – jest także niwelowanie międzyregionalnych dysproporcji rozwojowych i tym samym zwiększenie stopnia gospodarczej i społecznej spójności kraju.

Literatura

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2011.
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (synteza), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
- Obrębalski M. [2006], *Mierniki rozwoju regionalnego*, [w:] *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.

CONTEMPORARY PROBLEMS OF THE REGIONAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION AND POLAND

Summary: Regional policy usually stays under the control of individual countries, but its over national, European dimension is defined by at least two important premises: disparity of socio-economic development level between individual member countries and existence of a great development disparity between regions, and also creation of homogeneous European market. The goals and priorities of the regional development of the European Union affect forms of global and regional policies of individual UE countries, also of Poland.

Keywords: regional policy, regional development, European Union.